

Вера као заповест спасења

Јован Блајојевић

„Вером Јосиф на самрти спомену Излазак синова Израиљевих
и заповеди за кости своје.“
Јеврејима 11,22

Јосиф је једанаести син праоца Јакова, дуго очекивани првенац његове вољене супруге Рахиље, и током дугог временског периода је био њен јединац. Наведене околности су га ставиле у позицију очевог миљеника и полубрата, гледаног са завишћу од стране своје старије браће. Читав његов живот био је обележен овом супротношћу. Она се показивала на најразличитије начине током бурног и прилично суровог времена са краја 16. и почетка 15. в. (што је период коме припадају најзначајније године Јосифовог живота).

Древни Оријент овог периода је пролазио кроз велика превирања. Сумерско и древно-вавилонско царство доживљавало је кризу и његов сјај је битно урушен ратничким најездама пљачкашких народа који су жудели за богатством високоцивилизационих градова древне Месопотамије. Многи су били принуђени да се окрену номадском животу и упуте на запад и југ, како би преко Ханана дошли на границе Египта, друге велике империје тог доба.

Египат доминира у библијској наративи о праоцу Јосифу. Бурна времена која су обележавала историју Египта у овом периоду била су тесно скопчана са Јосифовим животом. Политичке и друштвене промене су обележиле живот младића који је из атмосфере породичне нетрпељивости и напетости у измештен у вртлог дворских интрига. Све то је допринело да и Јосифов живот и сам буде променљив, несигуран и чудесан као што је променљиво, несигурно и чудесно било и време у којем је Јосиф живео.

Јосиф је био омиљени син Јакова, издвајан од остале браће, браће која су га продала као роба у туђину (Пост 37,25–36). Његово тело, ненавикнуто на тежачки живот, од пустињског сунца и пешчаних ветрова штитила је шарена племићка хаљина, а потом је обликован ропским послом на дворовима египатског угледника Петерфија. Јосифова марљивост, способност, поштење и верност су особине на којима је изградио свој углед и од позиције обичног роба уздигао се до повлашће-

ног положаја роба-економа, односно управитеља и надгледника имања (Пост 39,1–6). То је позиција на којој би можда могао да проживи прилично лагодан живот, да га променљивост судбине није ставила пред ново искушење. Зачудо, управо због победе у искушењу је доспео до тамнице (Пост 39,6–23). Ту, у најдубљој тами свог живота, поставио је темељ свом величанственом уздицању. Када се већ више није имао чему надати, доспео је до места великог везира египатске империје (Пост 41,1–46). И опет, он који је својом мудрошћу и достојанственошћу задивио самог египатског суверена, био је збуњен и затечен сусретом са простим пастирима – својом давно изгубљеном браћом; он чије је лице блистало од мирисних помасти фараоновог двора, умрио је лице сузама приликом сусрета са млађим братом кога је тек тад упознао (Пост 42,45,1–4). Коначно, Јосиф који је у својој руци имао сву власт и моћ Египта, јасно и недвосмислено се одрекао права суда над браћом, признавши Бога као врховног судију и господара (Пост 50,19–21).

Предивна новела о Јосифу обухвата велики део Постања и представља засебну приповедну целину, смештену у оквир шире наративе о праоцима Израиља. Стилски подсећа на сличне приповести познате из античких египатских споменика. Од њих се, ипак, издваја јасном богословском поруком, истицањем Провиђења као покретача свих дешавања, што се снажно рефлектује у речима које је Јосиф упутио бра-

Уколико се прихвати да је период праотаца Израиља окончан средином 15. в. пре Христа односно да је Јосиф на положају великог везира Египта уздигнут крајем прве четвртине тог века, Јосифово уздицање може да се успешно објасни општом друштвено-политичком ситуацијом у Египту тог доба. Многи су, наиме, изражавали озбиљне сумње у вези са могућношћу да у једној империји древног Оријента странац дође до тако високог положаја и да, штавише, омогући клану својих сродника несметано насељавање и живот у тој земљи. То, међутим, не би било чудно уколико такав догађај повежемо са владавином Хикса, страних азијских владара који су се успели на трон Египта. Они би, као народ семитског порекла, пре могли да нађу подршку у етнички блиском Јаковљевом клану, него у страоседелачком племству и народу који их је сматрао окупаторима и узурпаторима.

ћи: „Бој ме посла пред вама ради живота вашега јер виде глад у земљи... Бој ме посла пред вама да вас сачува на земљи и да вам избави живој изабљењем превеликим“ (Пост 45,5б–7).

Праотац Јосиф је снажно инспирисао касније библијске и ванбиблијске писце који су се усредсређивали на његову верност (Прем 10,13–14; 1Мак 22,53; 4Мак 18,11; 1Клим 4,9; уп. Пс 105,17–19). Инструкције које је он дао својој браћи, а које се тичу крајњег одређишта његових посмртних остатака, привукле су доста мање пажње, а и тада се овај детаљ библијске наратије сагледавао као доказ Јосифове јединствености и величанствености јер *није рођен такав човек као Јосиф и о његовим костима се водило рачуна* (Сир 49,15).

Пажњу писца *Химне вере*, међутим, привлаче управо ови моменти са краја Јосифовог живота када он *зайведе за кости своје* (Јевр 11,22). Ове речи Посланице су несумњива алузија на Пост 50,24–25; али истовремено су и њихово егзистенцијално тумачење којим се пажња изнова усмерава ка *делу вере* које се реализује у *атмосфери смрти*.

Јасно је да ни Јосиф ни писац Химне у смрти нису препознали претњу за испуњење божанских обећања (уп. Јевр 11,12–21). Јосиф је био потакнут очевом заповешћу да не буде сахрањен у Египту већ у породичној племенској гробници Мекпеле, првом поседу Израиља у Обећаној земљи. Том заповешћу Јаков је изразио веру у испуњење обећања о наследству земље.

Слична есхатолошка перспектива види се и у случају Јосифа и његове заповести о својим посмртним остацима. Иако је он постигао високо звање у Египту, Јосиф није припадао земљи Нила. Јосифова брига за сахрану у Ханану, израз је жеље мотивисане вером да буде присаједињен наследницима обећања. Попут својих великих предака, Јосиф је вером видео ствари *још невиђене* (ст 1б), јасно као догађаје који су се десили. У вери је препознао да је *излазак* Израиљаца из Египта зајамчен као део остварења обећања о поседовању земље (Пост 50,24–25). Јосиф се са осталим праоцима вере повезује есхатолошки оријентисаном вером. Њом је видео *излазак* синова Израилових из Египта, величанствену *Пасху* којом су се његови потомци усмерили ка Ханану.

Снага и значај овог виђења постаје импресивна у светлости библијске наратије са почетка Књиге Изласка. Прва поглавља овог списка сведоче нам да Египат за Израиљце није био само страна земља у којој су (макар за неко време нашли уточиште и спасење од глади), па чак ни само земља тежачког

живота и обесправљености, већ пре свега земља смрти која је вапила да их прогута и уништи. У светлости те чињенице, Јосифова *зайвест* о *костима* је охрабрујућа порука да о томе да смрт није коначна тачка, а израиљско испуњење те заповести (Изл 13,19; ИНав 24,32) постаје величанствена типолошка најава оне истинске Пасхе, *Господње Пасхе*, свештене и славне, како је називамо у Васкршној Литургији исповедајући да је то *пасхално искуство*, искуство преласка из смрти у живот, и са земље у небо, у Царство небеско, истинску и праву земљу Обећања којој су тежили и праоци Израиља међу којима значајно место заузима праотац Јосиф. ■■

Научници нису сагласни у погледу датирања праоца Израиља. Постоји више предложених решења, али се ниједно не може схватити као потпуно поуздано. Овај проблем је повезан са применом дуже или краће хронологије, као и са датирањем догађаја изласка. Сви се слажу да је период праоца трајао нешто дуже од два века, али постоји неслагање око времена када је он почео. Према једном схватању период почиње почетком 21. в. пре Христа и окончава се половином 19. в. док се догађај изласка догодио половином 15. в. пре Христа. Други аутори су склонили да почетак периода праоца датирају на почетак 19. или, како је највероватније, 17. в. пре Христа. Ако је тако, догађај изласка треба треба датирати у средину 13. в. пре Христа, а крај периода праоца на почетак 17. или, како је вероватније, прву половину 15. в. пре Христа.